

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра психології та соціальних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О.А. Кузнецова

28 серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма Психологія

2020-2021 навчальний рік

Розробник: Венгер Г.С., старший викладач кафедри психології, кандидат психологічних наук (Венгер Г.С.),

Г.С. Венгер

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальних наук

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри *І.І. Савенкова* (Савенкова І.І.)

«28» серпня 2020 р.

Анотація

Кожна людина, незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, має право на одержання освіти, якість якої не різниться від якості освіти здорових людей.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), лише 20 % народжених дітей умовно вважається здоровими, інші – або страждають порушеннями психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між здоров'ям і хворобою.

Визнання прав такої дитини, її інтересів, потреб, надання допомоги у процесі соціалізації та вибору професійної діяльності є дуже важливим на сучасному етапі розвитку освіти. Тому важливого значення набуває інклюзивне навчання, що передбачає спільне перебування дітей із порушеннями психофізичного розвитку з їх здоровими однолітками.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інтеграція осіб з особливими потребами, інвалідність, корекційно-розвиткова робота, інклюзивний підхід.

Annotation

Everyone, regardless of health, physical or intellectual disability, has the right to education, the quality of which does not differ from the quality of education of healthy people.

According to the World Health Organization (WHO), only 20% of children born are considered conditionally healthy, others - or suffer from mental and physical disabilities, or are in a state between health and disease.

Recognition of the rights of such a child, his interests, needs, assistance in the process of socialization and choice of professional activity is very important at the present stage of educational development. Due to this, inclusive education, which provides for cohabitation of children with mental and physical disabilities with their healthy peers, is of great importance.

Key words: inclusive education, integration of people with special needs, disability, correctional and developed work, inclusive approach.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – розробка проекту «Розробка рекомендацій вчителям щодо роботи з дітьми залежно від типу порушення психофізичного розвитку»	Спеціальність: Психологія	Рік підготовки: 2-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 90		4 -й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,7, самостійної роботи студента – 26	Ступінь: бакалавра	10 год.
		Практичні
		20 год.
		Лабораторні
		-
Самостійна робота		
		60 год.
http://moodle.mdu.edu.ua/my/		Вид контролю: іспит

Мова навчання - українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (30% / 70%).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – розробка проекту «Розробка рекомендацій вчителям щодо роботи з дітьми залежно від типу порушення психофізичного розвитку»	Спеціальність: Психологія	Рік підготовки: 2-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 90		4 - й
http://moodle.mdu.edu.ua/my/	Ступінь: бакалавра	Лекції
		6 год.
		Практичні
		4 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
80 год.		
		Вид контролю: іспит

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 10 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (10% / 90%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Метою курсу: є формування систематизованих наукових уявлень про сутність, основні завдання, напрями соціально-педагогічної та психологічної роботи з дітьми, які мають особливі потреби, в дошкільних та загальноосвітніх закладах з інклюзивною формою навчання; особливості організації, нормативно-правове забезпечення, проблеми і перспективи проектування інклюзивного освітнього середовища для цих дітей; формування загальнокультурних та професійних компетенцій психологів, необхідних для ефективної діяльності в якості організаторів та виконавців програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку; здійснення особистісно-мотиваційної, когнітивної та практичної підготовки майбутніх фахівців до реалізації інклюзивної моделі освіти на різних рівнях системи освіти.

Завдання курсу:

1. Оволодіння та подальше вільне оперування професійною термінологією, використовуваною в даній сфері практичної діяльності.
2. Вивчення теоретичних аспектів та теоретичних моделей психологічних явищ та процесів, що сприяють супроводу дітей з особливими потребами.
3. Формування у студентів навичок проведення первинного та вторинного психологічного обстеження з метою визначення рівня психологічного розвитку дитини.
4. Корекція емоційної сфери: вивчення та сприяння розвитку вміння розпізнавати, усвідомлювати, інтерпретувати міміку, емоційні стани, почуття свої та інших людей, керувати ними;
5. Корекція вольової сфери: сприяння в формуванні особистісної рішучості, цілеспрямованості та наполегливості.

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

II. Фахові:

ФК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

ФК 6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.

ФК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ФК 8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

ФК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

ФК 11. Здатність дотримуватися норм професійної етики

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.

Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства.

Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.

Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.

Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства.

Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.

Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.

Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.

Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.

3. Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усьо- го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти</i>						
Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	10	2	4			4
Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства.	10	2	4			4
Тема 3. Корекційно- розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	10	2	4			4
Усього:	30	6	12			12
<i>Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.</i>						
Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку	30	2	4			24
Усього:	30	2	4			24
<i>Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.</i>						
Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.	30	2	4			24
Усього:	30	2	4			24
Разом:	90	10	20			60

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усьо- го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти</i>						
Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	10	2	2			6
Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства.	10	2	2			6
Тема 3. Корекційно- розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	10	2				8
Усього:	30	6	4			20
<i>Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.</i>						
Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку	30					30
Усього:	30					30
<i>Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.</i>						
Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.	30					30
Усього:	30					30
Разом:	90	6	4			80

4. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти</i>		
1.	Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	2
2.	Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства. Інклюзивні школи-ефективні школи.	2
3.	Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	2
<i>Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.</i>		
4.	Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.	2
<i>Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.</i>		
5.	Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.	2
<i>Разом:</i>		10

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти</i>		
1.	Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	2
2.	Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства. Інклюзивні школи-ефективні школи.	2
3.	Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	2
<i>Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.</i>		
4.	Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.	
<i>Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.</i>		
5.	Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.	
<i>Разом:</i>		6

5. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти</i>		
1.	Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	4
2.	Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства. Інклюзивні школи-ефективні школи.	4
3.	Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	4
<i>Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.</i>		
4.	Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.	4
<i>Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.</i>		
5.	Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.	4
<i>Разом:</i>		20

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти</i>		
1.	Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	2
2.	Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства. Інклюзивні школи-ефективні школи.	2
3.	Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	
<i>Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.</i>		
4.	Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.	
<i>Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.</i>		
5.	Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.	
<i>Разом:</i>		4

6. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти</i>		
1.	Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	4
2.	Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства. Інклюзивні школи-ефективні школи.	4
3.	Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	4
<i>Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.</i>		
4.	Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.	24
<i>Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.</i>		
5.	Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.	24
<i>Разом:</i>		60

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти</i>		
1.	Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	6
2.	Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства. Інклюзивні школи-ефективні школи.	6
3.	Тема 3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.	8
<i>Кредит 2. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з різними формами затримки психічного розвитку.</i>		
4.	Тема 4. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.	30
<i>Кредит 3. Особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.</i>		
5.	Тема 5. Комплексний підхід у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають розлади аутистичного спектра.	30
<i>Разом:</i>		80

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Розробка рекомендацій вчителям щодо роботи з дітьми залежно від типу порушення психофізичного розвитку.

8. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння й засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки;

Студенту виставляється дуже добре - студент демонструє повні знання навчального матеріалу, допускає незначні пропуски матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює правильні відповіді;

Студенту виставляється добре – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності;

Студенту виставляється достатньо – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;

Студенту виставляється задовільно – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 3 крд.

Поточне тестування та самостійна робота					КР	Накопичувальні бали/Сума
T1	T2	T3	T4	T5	60	260
40	40	40	40	40		

*Примітка. Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

9. Засоби дігностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; семінари-дискусії, інтерактивні заняття з використанням інтернет-технологій, розв'язування задач на основі психотерапевтичних випадків, презентації, герменевтичний аналіз, ділові ігри, психотерапевтичні вправи й техніки, ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

11. Рекомендована література

Базова

1. Данілявічуте Є.А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 2-8.

2. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Корольок / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: [практ. посіб.] / [Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с.

4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

5. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

6. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

7. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічуте, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

8. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (57). – 2010. – С. 3-11.

9. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / Дитина. Програма навчання і 48 виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років / Наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київськійкради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. – С. 94-99, 162-165, 239- 243, 399-406.

10. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / О.В. Мартинчук, В.М. Вертугіна // Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко; авт. кол. Е.В. Белкіна, Н.І. Богданець-Білоskalенко, О.Л. Богініч, З.Н. Борисова, М.С.

Вашуленко та [ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 291-307.

11. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупасової. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

12. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: [навч.-метод. посіб. у 9 книгах] / За заг. ред. Колупасової А.А. – К., ТОВ ВПЦ «Літопис-XX», 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

13. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994. – К., 2000. – 21 с.

14. Сак Т. Контроль та оцінювання соціальної компетентності учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 8-11.

Допоміжна

1. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство: [навч.-метод. посіб.] / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. – К., 2012. – 216 с.

2. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983. – 369 с.

3. Даніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. // Е. Деніелс, К. Стаффорд – Львів: Т-во «Надія», 2000. – 255 с.

4. Данілявічуте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / Е.А. Данілявічуте, С.В. Літовченко / За заг. ред. А.А. Колупасової. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

5. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 2. – С. 252-258.

6. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 30. – С. 142-150.

7. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 2-3. – С. 36-42.

8. Малофеев Н.Н. Современный этап в развитии системы образования в России: результаты исследования как основа для построения программы развития // Дефектология. – 1997. – № 6. – С. 3-14.

9. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.

10. Мартинчук О.В. Формування толерантності як складової професійно-педагогічної підготовки студентів до роботи в інклюзивних закладах освіти // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 березня) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. В.О. Огнев'юка [редкол.: В.О. Огнев'юк, В.П. Андрущенко, 50 Л.Л. Хоружа, О.М. Олексюк, О.В. Уваркіна, Н.М. Віннікова]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 914-919.

11. Моклович Ю.Я. Інклюзивна форма освіти: досвід колективу загальноосвітнього навчального закладу // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 40-44.

12. Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61)

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-dopolozhennja-pro-centralnu-ta-respublik-doc80612.html> – Назва з екрану.

13. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу / Наказ Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я від від 27.03.2006. – № 240/ 165. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=6265> – Назва з екрану.

14. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: [навч. курс та наук.-метод. посіб.]. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

15. Сак Т.В. Технологія зворотного зв'язку в інклюзивному навчанні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (64). – 2012. – С. 2-5.

16. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. – № 2. – 2004. – С. 6-11.

17. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – 400 с.

18. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с. 51

19. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.

20. Таранченко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / О.М. Таранченко, Ю.М. Найда / За заг. ред. А.А. Колупасової. – К.: Видавнична група «А.С.К.», 2012. – 124 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

21. Таранченко О.М. Діти з порушеннями слуху в інклюзивному закладі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 3-8.

22. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (59). – 2011. – С. 18-24.

23. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: [метод. посіб.] / Канадсько- український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» / Уклад. С. Єфімова. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012». – 152 с.

12. Інформаційні ресурси

http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/Problemi_studentiv_z_invalidnistyu/pdf/Vasilenko_Soc_ped_robota.pdf

<http://osvitportal.lviv.ua/portal/doc/>

<http://document.ua/provnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-ta-respublik-doc80612.html>.

<http://www.education-inclusive.com>

<http://www.twirpx.com/file/448149/>

<http://firstedu.org.ua/index.php>.

<http://scaspee.com/conference-bdquomodern-science-tendencies-of-developmentrdquo.htm>

http://www.kaznpu.kz/docs/1_2013.pdf#page=6.

<http://www.psyh.kiev.ua>.

http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/29627/

<http://www.twirpx.com/file/958780/>

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-п>

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1034729-13>

http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/30376/

www.ussf.kiev.ua

www.ispukr.org.ua